

12. meunarodna konferencija institucija ombudsmana za oružane snage

26. – 30. listopada 2020.

Konferencijska izjava

Budući da Meunarodna konferencija institucija ombudsmana za oružane snage (ICOAF) ulazi u svoju 12. godinu, ona potiče i razmjenjuje iskustava i produbljuje suradnju između institucija ombudsmana.

Iako je prvotno bilo planirano da domaćini konferencije budu Centar za upravljanje sektorom sigurnosti iz Ženeve – DCAF i Povjerenstvo za federalne oružane snage Parlamenta Austrije u Beču, zbog ograničenja uvedenih uslijed pandemije koronavirusa, 12. konferencija ICOAF-a održana je na daljinu od 26. do 30. listopada 2020., a domaćin je bio DCAF. U središtu konferencije bio je utjecaj pandemije Covid-19 na institucije ombudsmana.

Kao što je to bio slučaj i ranijih godina, konferencija je okupila institucije ombudsmana za oružane snage iz gotovo 50 zemalja. Tijekom konferencije ICOAF je uspio daljnje ojačati svoje djelovanje kao platforma za promicanje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, sprječavanje lošeg upravljanja i povreda ljudskih prava.

Ova konferencijska izjava poslužit će kao kompilacija dobrih praksi o kojima je razgovarano, a ne obveza postupanja ili primjene dane prakse. Svaka institucija ombudsmana ima jedinstven i poseban mandat, stoga sve dobre prakse ne moraju biti mjerodavne za sve sudionike konferencije.

Sudionici izjavljaju sljedeće:

Uvod

1. Na osnovi uspjeha prethodnih 11 meunarodnih konferencija institucija ombudsmana za oružane snage, održanih 2009. u Berlinu, 2010. u Beču, 2011. u Beogradu, 2012. u Ottawi, 2013. u Oslu, 2014. u Ženevi, 2015. u Pragu, 2016. u Amsterdamu, 2017. u Londonu, 2018. u Johannesburgu i 2019. u Sarajevu, konferencija 2020. godine teži jačanju otpornosti institucija ombudsmana u svjetlu pandemije Covid-19, te povećanju suradnje i razmjene dobre prakse među neovisnim nadzornim institucijama.
2. Uviđamo da je ICOAF uspostavljen kao važan meunarodni forum za promicanje i osiguranje demokratskog nadzora nad oružanim snagama, sa sudionicima koji dijele zajedničke težnje u pogledu sprječavanja lošeg upravljanja i povreda ljudskih prava.
3. Prepoznaju i da je kontekst svake države jedinstven, naglašavamo značaj stalnog vođenja dijaloga među institucijama ombudsmana u cilju promicanja i zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda unutar i od strane oružanih snaga.

Utjecaj pandemije Covida-19 na oružane snage

4. Iako primarna uloga oružanih snaga poglavito nije odgovoriti na zdravstvenu krizu, odgovor na pandemiju novi je zadatak za mnoge oružane snage, te je velika ve ina institucija ombudsmana izjavila da su oružane snage pomogle civilnim vlastima u borbi protiv Covida-19 uglavnom pružanjem medicinske i logisti ke potpore, kao i pomaganjem u održavanju reda i zakona, posebice u sljede em:
 - a. pružanju logisti ke potpore (transport, medicinska oprema, PPE, kreveti i kapaciteti za skladištenje)
 - b. distribuciji opreme za osobnu zaštitu (PPE)
 - c. postavljanju poljskih bolnica i osposobljavanju vojnih zdravstvenih kapaciteta za prijem civilnih pacijenata
 - d. dobrovoljnom davanju krvi
 - e. kontroli granica
 - f. pružanju pomo i policiji u nadzoru nad poštivanjem propisa u vrijeme zabrane kretanja i policijskog sata, te u drugim sigurnosnim pitanjima.
5. Sudionici su primijetili da su brojne druge redovite vojne aktivnosti morale biti obustavljene zbog pandemije Covida-19, uklju uju i i sve vojne operacije za koje se smatra da „nisu presudne“ (npr. obuka, vježba, op a uprava,), kao i obrazovanje u ve ini vojnih škola.
6. Sudionici su istaknuli zna aj opreme i zaštite pripadnika oružanih snaga za izvršenje zadataka vezanih za borbu protiv pandemije Covida-19.
7. Sudionici su još jednom ukazali na važnost održavanja bliskih veza sa zapovjedništvom oružanih snaga, ija je zada a provoditi nadzor nad oružanim snagama u angažiranju za suzbijanje Covida-19.

Utjecaj mjera za suzbijanje Covida-19 na slobodu i prava gra ana, uklju uju i i onih u uniformi

8. Konferencija je utvrdila mnoštvo zakonskih i prakti nih mjera, uklju uju i i izvanredno stanje, koje vlade uvode u borbi protiv Covida-19, a naj eš e su sljede e:
 - g. zabrana odre enih vrsta skupova i aktivnosti
 - h. nametanje higijenskih i mjera društvene distance
 - i. nametanje razli itih oblika samoizolacije, poluzatvorenosti i karantene
 - j. nametanje policijskog sata
 - k. nalog za nošenje maski u javnom zatvorenom prostoru ili na otvorenome
 - l. zatvaranje odre ene vrste trgovina i restorana.

Sudionici su ukazali na to da mnoge me u ovim mjerama mogu imati implikacije na ljudska prava.

9. Napominju i da pojedine me u gore navedenim mjerama mogu uklju ivati restrikcije odre enih ljudskih prava (kao što je sloboda okupljanja ili sloboda kretanja), sudionici su ponovili da takve zakonom propisane restrikcije moraju biti proporcionalno, pravovremeno te redovito procjenjivane. Nadalje, vlasti moraju objaviti razloge za restrikcije na jasan i nedvosmislen na in.

Mora se predvidjeti utjecaj svake zakonske restrikcije i mora izostati samovolja.

10. Uz mnoge odluke koje su donesene pod okriljem hitnih ovlasti tijekom krize uzrokovane Covidom-19, ključno je da institucije ombudsmana nastave nadzor nad njihovom primjenom, tj. da osiguraju uinkovitost, legitimnost, zakonitost i poštovanje ljudskih prava i vladavine prava.
11. Sudionici potvrđuju važnost neovisnosti institucija ombudsmana u osiguravanju uinkovitog provođenja njihovog mandata za vrijeme pandemije Covida-19. Kakve god da su mjere koje vlade uvode u borbi protiv Covida-19, one ne smiju ometati rad institucija ombudsmana i primjenu njihovih ovlasti.
12. Institucije ombudsmana trebaju biti proaktivne u identificiranju potencijalnih izazova i prijetnji u pogledu ljudskih prava za vrijeme pandemije Covida-19 primjenom svojih ovlasti u punom kapacitetu i pronalaženjem inovativnih načina za prevladavanje prepreka koje je nametnuo Covid-19.

Žalbe – razmatranje u vrijeme pandemije Covida-19

13. Sudionici su izvijestili da se razlikuje broj zaprimljenih žalbi od izbijanja Covida-19. Polovina sudionika izjavila je da su zaprimili isti broj žalbi kao i obično; četvrtina je dobila više žalbi nego što je uobičajeno, dok je druga četvrtina dobila manje žalbi nego obično.
14. Suprotno od drugih institucija ombudsmana, među kojima je njih trećina izjavila da su imali smanjenje broja žalbi od izbijanja pandemije Covida-19, niti jedna specijalizirana institucija ombudsmana nije primijetila sličan trend. Zapravo, polovica specijaliziranih institucija ombudsmana prijavila je porast broja žalbi.
15. Sudionici ističu da u vezi s zaprimljenim žalbama građane žalbe pripadnika oružanih snaga u vezi s njihovim angažiranjem za vrijeme pandemije Covida-19 i s rizikom/posljedicama Covida-19, uvjetima rada i tretmana pripadnika i obveznika. U tom smislu, sudionici su ukazali na potrebu osiguranja da rezultat velikog doprinosa oružanih snaga u borbi protiv Covida-19 ne budu lošiji uvjeti za obavljanje njihove službe.
16. Iako nema mnogo sudionika koji su prijavili zaprimanje žalbi građana u vezi s odgovorom oružanih snaga na Covid-19, oni koji jesu kazali su da se žalbe uglavnom odnose na preveliku uporabu sile ili zlouporabu ovlasti vojnog kadra.
17. Sudionici su istaknuli značaj dobrih odnosa između civila i vojske tijekom krizne situacije, posebice onih koji se tiču svakodnevnog života građana. Pozvali su svoje vlade da detaljno ispituju sve slučajeve u kojima je prijavljena prevelika uporaba sile ili zlouporaba ovlasti vojnog kadra. Institucije ombudsmana trebale bi pomno pratiti takve slučajeve.
18. Sudionici su istaknuli da Covid-19 može imati utjecaj na odlučnost i motiviranost građana da se žale. Kako bi se osiguralo da institucije ombudsmana budu dostupne i vidljive građanima, uključujući i one u uniformi, potrebno je identificirati sljedeće dobre prakse za vrijeme pandemije Covida-19:
 - a. Bez obzira na trenutna načina rada ureda, institucije ombudsmana trebale bi omogućiti podnošenje žalbi *online*, poštom ili osobno;
 - b. Uz već uspostavljene metode podnošenja žalbi e-poštom ili *online* na službenu internetsku stranicu, institucije ombudsmana također trebaju ispitati mogućnost zaprimanja žalbi putem društvenih mreža. One se mogu osloniti na postojeću praksu korištenja društvenih medija u tu svrhu iz DCAF-ovog priručnika *Social Media Guide for Ombuds Institutions*.

- c. Ovisno o njihovom mandatu, institucije ombudsmana trebaju ohrabriti građane na suradnju s njima, održavati i jačati transparentnost svoga rada i oživiti imidž neovisnog poslužavara svojom prisutnošću u medijima, posebice u vrijeme povećanog stresa javnosti, kao što je ovaj prouzrokovan Covidom-19.
- d. Mogu suradovati s drugim akterima, kao što su parlamenti i sudbena tijela, kako bi educirali građane, uključujući i žene u uniformi, o njihovim pravima u izvanrednim okolnostima.

Utjecaj Covida-19 na rad institucija ombudsmana na terenu

19. Covid-19 najviše je pogodio aktivnosti koje se odnose na planirani i neplanirani rad na terenu i posjete oružanim snagama. Većina sudionika izjavila je da su morali potpuno prekinuti ovu važnu aktivnost.
S obzirom na mogućnost da će Covid-19 izvjesno vrijeme i dalje biti glavna prijetnja zdravlju ljudi, sudionici su ukazali na potrebu pronalaženja pogodnijeg načina posjeta vojnim kapacitetima, tako da se oni obavljaju uz dodatne sigurnosne mjere, kao što su održavanje distance i nošenje zaštitne opreme.
20. Praksa posjeta oružanim snagama u inozemstvu više je pogodna od prakse posjeta u zemlji, a gotovo svi sudionici su izjavili da je ona potpuno prekinuta. Kako ti posjeti podrazumijevaju međunarodna putovanja, koja su znatno reducirana nakon izbivanja pandemije Covida-19, sudionici su se suglasili da postoji velika potreba za nastavkom razgovora o tome kako nastaviti ovu aktivnost u bliskoj budućnosti, s obzirom na to da:
 - a. pripadnici oružanih snaga angažirani u inozemstvu ne bi trebali biti ostavljeni bez neke učinkovite metode kojom se sprječava zabrinutost za njihov status, uvjete službe i druga pitanja;
 - b. te metode/kanali trebaju obuhvatiti i interne i eksterne mehanizme oporavka/liječenja;
 - c. Covid-19 ne treba utjecati na omogućevanje lokalnom stanovništvu da se žali zbog djelovanja međunarodnih snaga na terenu;
 - d. postoji velika potreba za ispitivanjem mehanizama za provođenje terenskog nadzora na daljinu.

Institucije ombudsmana nakon pandemije Covida-19

21. Sudionici su kazali da, iako institucije koje predstavljaju mogu imati različite mandate i međusobno se razlikovati, Covid-19 je na sve njih utjecao na vrlo sličan način.
22. Suglasili su se da je najveći izazov koji je Covid-19 nametnuo institucijama ombudsmana kako osigurati kontinuitet u radu, a u isto vrijeme i dobro zdravstveno stanje zaposlenika.
23. Iako su prošle različite teškoće u primjeni rada na daljinu, sve institucije uspješno su prešle na ovaj način rada i korištenje *online* komunikacije.
24. Stjepan je sposobnost učinkovitog obavljanja rada u digitalnom okruženju, institucije su povećale otpornost za budućne slične događaje.
25. Što su strožije mjere protiv Covida-19, mora biti strožiji i nadzor nad njihovom primjenom. Ključno pitanje u radu institucija jest dati doprinos za što veću odgovornost onih koji su zaduženi za provođenje mjera.
26. U procesu vraćanja na normalan rad, institucije će imati važnu ulogu u osiguravanju vraćanja svih aktera, uključujući i oružane snage, koji privremeno dobiju drugu ulogu i odgovornost svojim redovitim, zakonom propisanim poslovima.

27. Imaju li u vidu mogućnost rezanja proračuna u vremenu nakon pandemije Covida-19, institucije mogu poduzeti aktivnosti kojima će se prije nego što se reze proračun, mogu raditi s onima koji odlučuju o proračunskim potrebama i graditi kapacitete svojih kadrova.

Zaključci

28. Sudionici su prepoznali i dali veliku potporu naporima DCAF-a u pripremi i dostavljanju pregleda o Covidu-19 prije početka konferencije. ICOAF poziva DCAF da objavi izvješće koje bi sadržavalo sve ključne nalaze i preporuke iz tog pregleda.
29. ICOAF je platforma za razmjenu informacija, dobre prakse i iskustva među partnerskim institucijama. Prepoznaju i da ICOAF raste – a više od 100 sudionika koji predstavljaju gotovo 40 zemalja na 12. ICOAF-u jest stvarni dokaz tome – ukazuje na potrebu da DCAF daljnje ispita mogućnosti budućih skupova na kojima će se uinkovito jačati suradnja, npr. u sklopu djelovanja inter-ICOAF i saznanja kako riješiti određene potrebe institucija ombudsmana pojedinih zemalja.
30. Ono što je već definirano kao potreba za međunarodnom suradnjom ICOAF-ovih partnera jest međunarodna misija (vojni angažman u inozemstvu). Kako je Covid-19 imao veliki utjecaj na mogućnost odlaska institucija ombudsmana u inozemne posjete, sudionici traže od DCAF-a da ispita kako se može daljnje osnažiti međunarodna razmjena informacija i iskustava među institucijama ombudsmana u cilju odgovora na izazove, uz istodobno poštivanje svih osobenosti državnih zakona i institucionalnih okvira institucija ombudsmana.
31. ICOAF nastavlja biti platforma za jačanje dijaloga među institucijama ombudsmana te jačanje suradnje i mreže. Na budućim konferencijama nastaviti će se širiti i jačati tu suradnju.
32. ICOAF ostaje otvoren za sve relevantne institucije iz zemalja koje nisu sudjelovale u radu prethodnih konferencija.
33. Trinaesta konferencija ICOAF-a bit će održana u Sydneyu (Australija), u listopadu 2021. godine,

Dana 30. listopada 2020.